

Zig Layton-Henry

POLITICAL RIGHTS OF MIGRANT WORKERS IN WESTERN EUROPE

London: Sage Publications, 1990

Na tržištu ideja relativno je malo naslova koji obrađuju teme iz područja *politologije migracija*. Mnogim istraživačima migracija može biti pomalo upitnim ovo područje, samo zbog nedovoljne upućenosti u politologijski aspekt migracija. Problematika politologije migracija postaje jasnijom kada kažemo da se migranti nalaze u polju političkog, i da im političko itekako determinira njihovu egzistenciju. Prije svega mislim na migracijsku politiku i ponašanje aktera nekoga političkog sustava (vlade, stranaka, sindikata, interesnih grupa) spram migranata, te na mogućnost zadovoljavanja političkih prava, političke participacije ili artikulacije migrantskih interesa. Prema tome, svako zanemarivanje ili preneglašavanje samo jedne dimenzije migracija a neuočavanje političkoga u njima zacijelo promašuje cjelovito promišljanje o problemu koji nadasve ima svoju antropologijsku supstanciju i gospodarske, društvene, političke, pravne, kulturne, jezikoslovne, pedagogijske, psihologijske i psihopatologijske dimenzije.

Politologija migracija ima posla s *političkom dimenzijom migracija*. Ne ulazeći u cjelovitu problematiku politologije migracija, poradi toga što je to predmet zasebne studije, valja se zadržati na segmentu politologije migracija, tj. na *političkim pravima migranata*. Ta prava spadaju u corpus temeljnih ljudskih prava koja se odnose na mogućnost sudjelovanja u oblikovanju političke zajednice ili, u slučaju migranata, na nemogućnost artikulacije vlastitih interesa posredovanjem političkog djelovanja.

Knjiga predstavlja najnovije uratke iz ovog područja. Po svojoj strukturi ima sva obilježja zbornika u kojemu su podastrijeti prilozi de- vetero autora.

Zig Layton-Henry (The Challenge of Political Rights) piše o poteškoćama i zahtjevima stjecanja političkih prava u zapadnoevropskom industrijskom društvu.

Na početku članka smatra: "Nema recentnih europskih usporedbi o poslijeratnoj imigraciji" (str. 2). Više je poznata o unutarevrops-

kim migracijama ili pak evropsko-američkim. Ova knjiga-zbornik bavi se poslijeratnim evropskim migracijama. Autor članka govori o počecima migracija nakon Drugoga svjetskog rata. Velike migrantske skupine dolazile su iz bivših kolonija, druge pak iz mediteranskoga ili južnoevropskog basena, u kojem se pojavio višak radne snage, kojeg je usisala Zapadna i Sjeverna Evropa. Autor se oslanja na Castelsovu tezu o 15 milijuna migranata, tj. o jednoj od najvećih migracija u povijesti ljudstva, pokazujući statistički najveću zastupljenost migranata u pojedinim zemljama. Tako su primjerice u Švicarskoj dominantni Talijani, u Njemačkoj Turci, Jugoslaveni i Grci; u Švedskoj "susjedi Finci" i "partneri Sjeverne unije"; u Nizozemskoj Turci, Marokanci i Španjolci te pripadnici bivših nizozemskih kolonija; u Belgiji Turci i Marokanci; u Francuskoj Alžirci itd. (usp. str. 3-4).

Autor navodi više naziva za onoga koji dolazi živjeti i raditi u drugu zemlju: "imigrant", "radnik-migrant", "radnik-gost", "strani radnik", "kolonijalni radnik", "poslijekolonijalni migrant" ... (str. 5). Nadalje definira pojmove "imigracija", "migrant", "strani radnik", "poslijekolonijalni migrant" itd.

Prostor promatranja jesu najznačajnije imigrantske zemlje: Belgija, Francuska, Njemačka, Nizozemska, Švedska, Švicarska i Velika Britanija.

Zig Layton-Henry kaže da se politička prava odnose na mogućnost političke participacije u političkoj moći (str. 11). To se odnosi na mogućnost sudjelovanja na izborima. Da bi sudjelovali na izborima migranti moraju biti naturalizirani. Do početka sedamdesetih vladala je restrikcija političkih prava, u koje po red prava da biraju i budu birani spada i pravo na azil. Broj azilanata naročito u Njemačkoj naglo se povećavao pa je vlada bila prisiljena na restrikcije.

U stjecanju i uživanju političkih prava moguća diskriminacija poradi pripadnosti građanima/državljanima drugog reda. Politička izolacija i onemogućavanje u stjecanju političkih prava povezana je s eksploatacijom jer je lakše eksploatirati one koji nemaju prava (usp. str. 19).

Catherine Withol de Wenden (The Absence of Rights: the Position of Illegal Immigrants)

smatra da su neke zemlje namjerno poticale ilegalnu migraciju. S krizom iz 1973. započela je restrikcija i zaštita domaćeg tržišta radne snage. Unatoč restriktivnim mjerama kojima se suzbija ilegalna migracija, u Njemačkoj je, prema autoričnim podacima, 1980, bilo 200.000 ilegalnih dolazaka pod okriljem prava na azil.

Turci su najčešći ilegalni imigranti. U švicarskoj je ilegalcima zabranjeno nastanjivanje. U Belgiji se ilegalnim imigrantom smatra onaj koji nema urednu radnu i boravišnu dozvolu. Ilegalni boravci u zemljama Zapadne Evrope zavise od policijske kontrole (usp. str. 30).

Po Wendenovoj četiri su kategorije ilegalnih migranata: prvu čine oni bez putovnice i putnih dokumenata; drugu, ilegalni migranti koji to postaju nakon tromjesečnog studijskog ili turističkog boravka; treći su ilegalni migranti koji imaju radnu ali ne i boravišnu dozvolu. U četvrtoj ilegalni migrant jest onaj koji ne ispunjava sve ili koji djelomično ispunjava zakonske uvjete a dalje radi i boravi u nekoj zemlji (usp. str. 30).

Nakon 1973. započela je kampanja legalizacije svih ilegalnih boravaka u imigracijskim zemljama. Na kraju krajeva, svaka zemlja treba znati tko i koliko boravi u njoj.

Sve do 1968. francuska je vlada tolerirala ilegalne migracije, posebice iz Portugala, da bi ubrzo zahtijevala legalizaciju rada i boravka dodatnim aktima iz sedamdesetih i restriktivnijim aktima iz osamdesetih. Ilegalna imigracija u Veliku Britaniju nije značajna. Zakonom iz 1965 (*Immigration From Commonwealth*) reguliran je boravak imigrantima iz "britanske zajednice naroda". Akt je zastario 1968. Svi migranti iz "zajednice naroda" podliježu kontroli. Dolaskom neokonzervativaca na vlast pojačana je kontrola imigracije.

U Nizozemskoj se do 1974. imigracija zvala ilegalna, kada se vlada odlučila na zakonsku regulativu. S restriktivnom kontrolom ilegalne imigracije počela je Njemačka 1971. Kao i Velikoj Britaniji, Francuskoj, Nizozemskoj, i u Njemačkoj su pod utjecajem javnog mnijenja i humanitarnih organizacija mnogi ilegalni imigranti amnestirani. Vlada i sindikat suprotstavljaju se ilegalnoj imigraciji. Švicarska u borbi protiv ilegalne imigracije primjenjuje strogu graničnu kontrolu, dok kantonalne policije naplaćuju visoke pristojbe i penale za ilegalne imigrante. Ilegalni imigranti nemaju ni

ekonomskih, ni socijalnih, ni političkih prava. Oni posvema žive u izolaciji. Medij su eksploatacije, a kao takvi ne mogu se nikome potužiti, ne mogu javno živjeti, ne mogu politički djelovati. Ilegalni su imigranti ljudi bez zaštite.

Jan Vranken (Industrial Rights) služeći se usporednom metodom, kao i autori priloga u ovom zborniku, pokazuje stanje industrijskih prava u evropskim zemljama, pod kojima misli, industrijsku participaciju, tj. suodličavanje migranata unutar zajednice rada, sudjelovanje u sindikatima, smatra da su u mnogim zapadnoevropskim zemljama industrijska prava migranata na pristojnoj razini. Ona su u svakom pogledu zajamčenija negoli primjerice, politička.

Tomas Hammar (The Civil Rights of Aliens) piše o građanskim pravima migranata, razlikujući građanska i ljudska prava, komentirajući Deklaraciju o ljudskim pravima UN iz 1948. te pravo na stalni boravak u nekoj zemlji. Građanska politička prava migranata nisu uključena u ustave zapadnoevropskih zemalja, ali migranti u njima participiraju negdje više, negdje manje.

Zyg Layton-Henry (Immigrant Associations), u svojem drugom tekstu piše o zakonskoj regulativi migrantskih udruženja koja su zajamčena u većini zapadnoevropskih zemalja, u nekima i ustavom. U Švedskoj ima 216 finskih udruženja, 769 portugalskih i 322 talijanska. Prvi valovi migranata preferirali su privatne veze sa "zemljacima", da bi se kasnije javno organizirali, uključujući i politička udruženja najrazličitijih politika i ideologija od ekstremno desnih do lijevih.

Autor navodi primjere ogranaka talijanskih demokršćana u zemljama primitka, zatim ciparskih i turskih komunista u V. Britaniji odnosno SR Njemačkoj, te nacionalističke ekstremističke grupe u SR Njemačkoj. Već kada smo na terenu ekstremnog političkog djelovanja migranata valja spomenuti da je u SR Njemačkoj 1986. djelovalo 118, a 1987. godine 105 ultra-desnih i ultra-lijevih organizacija (ortodoksne komunističke grupe, nova ljevica, desnok ekstremističke grupe, ekstremno nacionalističke grupe i islamske ekstremističke grupe) Kurda, Arapan Iranaca, Turaka, Jugoslavena svih nacionalnih boja, Tamilaca i ostalih (usp. Verfassungsschutzbericht 1987. Linksextremistische Bestrebungen / Rechtsextremisti-

sche Bestrebungen, Bonn Bundesminister des Innern, 1987, str. 1379).

Političke organizacije i udruženja, zapravo su vanjska opozicija svojim autoritarnim ili totalitarnim režimima, dok društvena i kulturna udruženja nastoje utjecati na zadovoljavanje vlastitih potreba i na javnost dotične zemlje. Država počesto pomaže društvena i kulturna udruženja migranata kao što je to slučaj sa Švedskom ili Nizozemskom koje pomažu etničke manjine, ali se bore protiv terorizma.

Uwe Andersen (Consultative Institutions for Migrant Workers) bavi se funkcijom savjetodavnih ustanova za migrante. Savjetodavne ustanove jesu one koje su isključene iz političkog procesa, pomažu migrantima u orijentaciji života. Andersen navodi stavove za i protiv savjetodavnih ustanova. Pobornici smatraju da su to alternative pravu glasa, komunikacijski kanali migrantskog mišljenja i prvi stupanj političkih prava, a protivnici da omogućavanje savjetodavnih ustanova koči samostalnu političku aktivnost migranata (usp. str. 114). Andersen pripovijeda o projektu savjetodavnih ustanova u sedam zemalja (usp. str. 115-119). Savjetodavne ustanove imaju funkciju pripreme za participaciju i integraciju imigranata. Andersen navodi osnovne tipove savjetodavnih institucija (kontaktne i koordinacijske grupe, radne i koordinacijske grupe, parlament migranata radnika, savjetodavno tijelo, komitet za migrantske poslove (usp. str. 120-121) koji se primjenjuju u SR Njemačkoj, Velikoj Britaniji, Švedskoj).

Jan Rath (Voting Rights) bavi se temom koja je vrlo značajna za razumijevanje političke participacije imigranata, tj. za stjecanje prava glasa, kao pretpostavke sudjelovanja u konstituiranju demokratske političke zajednice. U mnogim zemljama Zapadne Evrope imigranti nemaju pravo glasa, tj. ne mogu glasovati na lokalnim izborima. U Švicarskoj je

pravo glasa uređeno kantonalnim ustavima uz objašnjenje da glasač na komunalnim izborima mora u određenom mjestu proboraviti neko vrijeme. Savezni švicarski ustav isključuje sudjelovanje na saveznim izborima svih onih koji nemaju status državljana. To vrijedi i za Francusku i Njemačku; u Njemačkoj stranci mogu glasovati na komunalnim izborima, ali samo u nekim pokrajinama. Pravo sudjelovanja na komunalnim izborima imigranti imaju i u Nizozemskoj, Švedskoj i Velikoj Britaniji.

Gerard de Rham (Naturalisation: The Politics of Citizenship Acquisition) u tekstu govori o načelima stjecanja državljanstva, zatim o iskustvima, primjerima u već ovdje spomenanim zemljama s težom: "Tradicionalna integracija znači kulturnu asimilaciju i prihvaćanje državljanstva" (str. 158). U većini zemalja vrijedi pravilo naturalizacije po rođenju s napunjenih osamnaest ljeta života, udajom ili ženidbom za državljana dotične države.

U svojem trećem tekstu Zig Layton-Henry (Citizenship or Denizenship for Migrant Workers?) osvrće se na poslijeratnu migraciju tj. na njezina građanska prava. Teško se može govoriti o zadobivenim punim pravima i kod onih migranata koji su se naturalizirali, etablirali.

Tekstovi objelodanjeni u ovom zborniku pisani su sa zajedničkim metodičkim ishodištem. Prije sveg teksta kraći je teorijski uvod, zatim se uporabom komparativne metode primjerene studiranju politike analiziraju pojedini problemi u imigrantskim državama (Njemačkoj, Švicarskoj, Švedskoj, Velikoj Britaniji, Nizozemskoj) da bi na kraju svakog teksta bio podastrijet sažetak / zaključak s opsežnom bibliografijom koja može poslužiti u istraživanju politologijskog aspekta migracija.

Andelko Milardović